

Vreemdeling in een vreemd land

Hans Meijer

Van de Nederlandse schaakkampioenen zijn er veertien elders geboren: zes dames, Alexandra Nicolau, Iwona Swiecik, Erika Sviza, Zhaoqin Peng, Tea Lanchava en Iozefina Păuleț en acht heren, Salo Landau, Hoan Liong Tan, Viktor Korchnoi, Genna Sosonko, Predrag Nikolić, Ivan Sokolov, Sergej Tiviakov en Anish Giri. Negen zijn immigranten en vijf zijn vluchtelingen. Drie zijn na verloop van tijd weer vertrokken en elf zijn in ons land gebleven. Hoe is het om een vreemdeling in een vreemd land als Nederland te zijn?

‘Stranger in a Strange Land’
Iron Maiden, 1986.

Nederland is een land met inwoners met eigenaardige gewoonten. Wie meer over ons te weten wil komen moet vooral *The Undutchables* (2010) van Colin White en Laurie Boucke en *The Low Sky* (2011) van Han van der Horst lezen. Boeken die allerlei details over onze gewoonten aan buitenlanders prijsgeven. Ze zouden verboden moeten worden! Voor zij die weinig tijd hebben geef ik het korte en krachtige oordeel dat Voltaire over ons en ons land velde: ‘Adieu, canaux, canards, canaille!’ (‘Tot ziens, kanalen, eenden, gespuis!’). Wij canaille (gespuis, tuig, uitschot, gepeupel,

janhagel)? Met die Voltaire hebben we nog een appeltje te schillen.

Wie zijn die veertien vreemde schakers die zich tot schaakkampioen van Nederland kroonden?

Salo Landau (Bochnia, Polen, 1 april 1903) kwam als twaalfjarige vluchteling in Wenen terecht. In Wenen leed men honger en zijn ouders hadden in Rotterdam vrienden dus werd Salo naar Nederland gestuurd. Salo moet zich in Nederland, gelet op zijn leeftijd, al snel thuis gevoeld hebben. Hij maakte naam in het schaakwereldje. In 1929 deed hij op het NK de tweede plaats achter Max Euwe en in 1936 werd hij kampioen van Nederland. Zijn joodse afkomst werd hem in 1942 fataal. In *Partij verloren* (1947) van L.G. Eggink en W.A.T. Schelfhout is te lezen hoe Salo samen met zijn vrouw Suzanne probeerden te vluchten. Door verraad mislukte dat. Salo, Suzanne en hun dochter Renée van vijf overleefden de oorlog niet.

Viktor Korchnoi (Leningrad, Rusland, 23 maart 1931) vroeg in 1976 politiek asiel aan in Nederland. Hij behoorde toen tot de absolute wereldtop en bewees dat onder meer door in 1977 het Nederlands Kampioenschap met 3.5 punt voorsprong op nummer twee te winnen. In *De Koning* (1987) van J. H. Donner staat een artikel met de mooie titel ‘*Wollt ihr das totale Schach!?*’ over dit NK waarin Donner vaststelt dat vergeleken met Korchnoi, die hij een ware explosie van energie noemt, alle Nederlandse schakers maar luiwammessen zijn. Korchnoi vertrok in 1978 naar Zwitserland.

Hoan Liong Tan (Bandung, Indonesië, 20 augustus 1938) studeerde in Dordrecht. In 1961 werd hij kampioen van Nederland. Tim Krabbé schrijft op zijn website dat Tan ook een uitstekend go-speler was. In 1963 stopte hij na een mentale inzinking met go en schaken. Hij ging terug naar Indonesië waarna zijn Nederlandse schaakvrienden hem uit het oog verloren.

Alexandra Nicolau (Boekarest, Roemenië, 22 juli 1940) kwam in 1974 naar Nederland. Ze trouwde met een Nederlander waarna ze zich Katy van der Mije liet noemen. Ze won vijf keer het dameskampioenschap van Nederland, in 1974, 76, 77, 78 en 79.

Genna Sosonko (Troitsk, Siberië, Rusland, 18 mei 1943) verliet in 1972 de Sovjet Unie in de stellige overtuiging dat hij pas weer terug zou

gaan als Leningrad weer Sint-Petersburg zou heten. Het onmogelijke gebeurt in 1992. *'From Russia. With love?'* heet het artikel in New in Chess 1995/1 waarmee hij in 1995 terugblikt op de 23 jaar die er sinds zijn vertrek uit de USSR verlopen zijn en vertelt over zijn wederwaardigheden tijdens de chaotische schaakolympiade van Moskou 1994. Hij won in 1973 en 1978 het NK. In de drie boeken die hij schreef bekijkt hij de schaakwereld door de ogen van een Rus maar ik vermoed dat hij in de ogen van zijn Russische vrienden vanwege zijn openhartige schrijfstijl allang doorgaat voor een echte Nederlander.

Iwona Swiecik (Polen, 24 november 1958) trouwde met de Nederlander Hagar Bos. In 1993 speelde ze op het NK dames de sterren van de hemel en werd kampioene van Nederland.

Predrag Nikolić (Bosanski Šamac, Bosnië Herzegovina, 11 september 1960). Nikolić kwam na het begin van de oorlog in Bosnië in 1992 als vluchteling in Nederland terecht, NiC 1995/1. In januari 1997 sprak ik Nikolić na de wedstrijd van Promotie tegen Oegstgeest '80 aan en vroeg hem of hij inderdaad de nummer achttien van de wereld was. Hij reageerde met een glimlach. Ik vroeg hem waarom hij niet aan het NK meedeed. Ons niveau leek me voor hem wat aan de lage kant. Men had hem er nog niet voor uitgenodigd vertelde hij me. Tot mijn verrassing deed hij in juni van dat jaar aan het NK mee en werd meteen Nederlands kampioen en daarna in 1999 nog een keer. Op instigatie van Loek van Wely werden er vanaf 2000 aanvullende eisen gesteld voor deelname aan het NK en omdat Nikolić zijn geboorteland wilde blijven representeren mocht hij niet meer aan het NK meedoen, SM 2005/4. Met name Jeroen Piket vond dit een teleurstellende ontwikkeling. Nikolić woont in Nederland bij Leiden en in Bosnië en Herzegovina.

Erika Sziva (Boedapest, Hongarije, 8 juni 1967) trouwde met IM Johan van Mil en kwam zo als emigrante in Nederland terecht. Zij won het Nederlandse schaakkampioenschap voor dames vijf keer, in 1992, 94, 96, 98 en 99. Zij is de eigenaresse van schaakboekhandel debestezet.nl.

Zhaoqin Peng (Canton, China, 8 mei 1968) trouwde in 1996 met een Nederlander en is sindsdien Nederlands sterkste speelster. Tussen 1997 en 2018 veroverde ze veertien keer de Nederlandse titel bij de dames. Naar aanleiding van de komst van Sziva, Peng en Tea Lanchava, die alle drie met Nederlanders trouwden, merkte Hans Ree op dat hun voorbeelden navolging

verdienden. Sinds hun komst tellen onze schaaksters immers mee op het wereldtoneel.

Ivan Sokolov (Serajevo, Bosnië Herzegovina, 13 juni 1969) kwam net als Nikolic na het begin van de oorlog in Bosnië in 1992 als vluchteling in Nederland terecht, SM 2003/10. Hij won het Nederlands schaakkampioenschap in 1995 en 1998. Hij werd in 2002 Nederlander.

Sergej Tiviakov (Krasnodar, Rusland, 14 februari 1973) emigreerde in 1997 naar Nederland. Hij won het NK in 2006 en 2007. Na een conflict tijdens het NK van 2009 met de KNSB liet Tiviakov weten dat hij niet meer voor Nederland uit wilde komen. Reisbureau Hans Ree gaf in de NRC aan dat men aan dit conflict een mouw had kunnen passen als men na afloop van het NK voor Tiviakov alternatief vervoer naar een toernooi in Kroatië geregeld had. Een overbodig conflict dus. Tiviakov is tot Nederlander genaturaliseerd. In 2014 en 2015 nam Tiviakov, nadat het conflict met de KNSB was bijgelegd, weer deel aan het NK.

Tea Lanchava (Koetaisi, Georgië, 11 september 1974) gaf al vroeg blijk van een groot talent voor het schaakspel want in 1988 en 1990 werd ze wereldkampioene bij de jeugd. In 1995 kwam ze naar Nederland. Tea won in 2012 het Nederlands schaakkampioenschap.

Iozefina Păuleț (Iași, Roemenië, 19 februari 1989) behaalde tijdens de schaakolympiade van Dresden in 2008 de WGM titel. In 2019 won zij het NK dames. Iozefina is de echtgenote van GM Jan Werle. Zij maakt momenteel, juni 2022, deel uit van het bestuur van de KNSB.

Anish Giri (Sint-Petersburg, Rusland, 28 juni 1994) kwam in 2008, samen met zijn vader, moeder en twee zusjes, als emigrant naar Nederland. In 2009, 2011, 2012 en 2015 was Anish kampioen van Nederland. Hij is momenteel, juni 2022, de nummer 9 van de wereld.

Welke conclusie kunnen we uit deze verhalen trekken? Volgens mij één belangrijke namelijk dat het Nederlandse schaak er wel bij vaart als er zo af en toe een sterke schaker 'Nederlander' wil worden. Tot nu toe zijn het er niet veel. Zou dat aan Voltaire of aan ons liggen?